

FITXA IDENTIFICATIVA**Dades de l'Assignatura**

Codi	33474
Nom	Cooperació al desenvolupament i l'educació
Cicle	Grau
Crèdits ECTS	4.5
Curs acadèmic	2021 - 2022

Titulació/titulacions

Titulació	Centre	Curs	Període
1306 - Grau d'Educació Social	Facultat de Filosofia i Ciències de l'Educació	4	Primer quadrimestre

Matèries

Titulació	Matèria	Caràcter
1306 - Grau d'Educació Social	314 - Cooperació al Desenvolupament i Educació	Optativa

Coordinació

Nom	Departament
LAZARO LORENTE, LUIS MIGUEL	120 - Educació Comparada i Història de l'Educació
MARTINEZ USARRALDE, MARIA JESUS	120 - Educació Comparada i Història de l'Educació
SENENT SANCHEZ, JOAN M.	120 - Educació Comparada i Història de l'Educació

RESUM

Resum descriptiu de l'assignatura

La 'Cooperació al Desenvolupament i Educació' pot considerar-se com una de les disciplines inserida dins de l'àrea sociocultural, i, des d'aquesta, el/l'educador/a social, ja sigui en ONGD, ja en entorns no formals d'educació, en sindicats i partits polítics, i a partir d'uns determinats coneixements, ha d'escometre plans i programes relacionats amb la cooperació al desenvolupament en educació i el

desenvolupament local, d'una banda, o dur a terme programes vinculats a la sensibilització i a l'educació per al desenvolupament en connexió amb determinades temàtiques (defensa de drets humans, educació per a la pau, etc.), per un altre.

A partir d'aquest eix s'articulen una sèrie de temàtiques que pretenen conèixer i posar en contacte a l'alumnat amb la realitat de les regions del Sud, des del Nord, i sota el reconeixement que dins del Nord també existeix el Sud i viceversa. A través d'aquestes temàtiques el/l'alumne/a va assimilant i comprenent els processos històrics, socials, econòmics, culturals i polítics que envolten al concepte de 'desenvolupament' i de la Cooperació al Desenvolupament cristal·litzada en l'Ajuda Oficial al Desenvolupament (AOD), alhora que descobreix les diferents maneres en què aquest últim cristal·litza en matèria educativa, ja sigui sectorialment (polítiques educatives als països del Sud) ja institucionalment (en funció de les accions dels diferents organismes educatius o dels processos de participació social sorgits des d'iniciatives com el Fòrum Social Mundial que se celebra des de 2001).

Al mateix temps, un altre dels objectius que pretén l'assignatura és contactar a l'alumne amb la realitat de l'Educació per al Desenvolupament a l'aula, de manera que es treballaran diverses temàtiques (interdependència, imatges del Sud, *cabildeo*, etc.) relacionades amb l'anterior, alhora que s'introduirà la metodologia per a la realització de projectes de cooperació educativa a través del Marc Lògic de Projectes (MLP).

CONEIXEMENTS PREVIS

Relació amb altres assignatures de la mateixa titulació

No heu especificat les restriccions de matrícula amb altres assignatures del pla d'estudis.

Altres tipus de requisits

L'assignatura de 'Cooperació per al Desenvolupament i Educació' constitueix una de les disciplines que conjuntament amb altres ('Pedagogia per a la inclusió social', Educació per a la sostenibilitat, Educació per a la salut i prevenció de les conductes addictives, Intervenció i mediació educativa, etc.) aporta coneixements per a l'alumnat d'acord amb les diferents àrees que es configuren com a alternatives en els escenaris laborals: l'àrea socioeducativa, l'àrea sociocultural, l'àrea del menor i l'àrea

COMPETÈNCIES

RESULTATS DE L'APRENTATGE

Resultats d'aprenentatge

L'alumnat serà capaç d'interpretar i valorar les claus que han definit i expliquen l'evolució dels problemes

i debats educatius centrats en aspectes com els models de desenvolupament i les seves derivacions en l'educació, així com l'evolució que han tingut les polítiques oficials de cooperació al desenvolupament sota l'instrument de l'Ajuda Oficial al Desenvolupament (AOD) tant dels països desenvolupats com en desenvolupament, a més de diferenciar els conceptes de 'Cooperació al Desenvolupament' de la 'Educació per al Desenvolupament en Educació'.

A partir d'aquests temes bàsics i contextualitzadors, l'alumnat coneixerà els fonaments teòrics i reflexionarà críticament sobre temes relacionats amb l'emergència i extensió de les denominades 'altres educacions' que exerceixen un influx evident sobre el Sud: educació popular, educació per als nens del carrer i els nens treballadors, entre unes altres, propis de programes d'educació compensatòria i de discriminació positiva. Coneixerà a més l'impacte i abast dels moviments socials en pro que 'un altre món és possible': el Fòrum Social Mundial com a resposta de la ciutadania davant l'estat del món i el seu reflex en l'educació possible i desitjable. Finalment, serà capaç d'analitzar l'objectiu, marc d'acció, evolució, impacte actual i transcendència de les ONGD (organitzacions no governamentals per al desenvolupament) en el camp educatiu i reflexionarà sobre temes d'actualitat dins del marc de la cooperació al desenvolupament i els seus protagonistes, com és la figura del/ de la cooperant i la del voluntari/a: funcions i identitat en la societat actual.

No menys important serà la competència adquirida en diverses metodologies: adquirirà tècniques i estratègies de recerca d'informació sobre les temàtiques a través de l'anàlisi de fonts primàries, secundàries i INTERNET, es familiaritzarà amb metodologies de treball pròpies de la cooperació al desenvolupament, com és l'Aprenentatge Servei (APS), el marc lògic de projectes (MLP) o el *cabildeo*, entre les més significatives, treballarà sobre la imatge del Sud i analitzarà el paper estratègic que els mitjans de comunicació, com a sistema d'educació informal, exerceixen sobre la primera.

DESCRIPCIÓ DE CONTINGUTS

1. Cooperació per al Desenvolupament i Educació per al Desenvolupament

El primer tema té un caràcter propedèutic i eminentment terminològic: pretén diferenciar i alhora deduir els trets idiosincràtics de dos conceptes neuràlgics per a aquesta assignatura: la Cooperació al Desenvolupament en Educació, i la Educació per al Desenvolupament. Al mateix temps, té la intenció de revisar tant diacrònicament com sincrònicament l'evolució dels corrents i tendències de la Cooperació al Desenvolupament fins als nostres dies.

2. Models de desenvolupament i educació

Aquest tema resulta fonamental per poder interpretar bona part de les claus polítiques i socioeducatives de les actuals polítiques de cooperació al desenvolupament: revisa des de quin prisma heurístic pot llegir-se el concepte de desenvolupament, vinculant-ho amb el vector educatiu, i desenvolupa quins han estat, dins de cadascuna de les interpretacions (econòmica, social, humana i sostenible, política i fins i tot cultural), els models més significatius que la representen, reconeixent, d'aquesta manera, com un mateix concepte pot donar lloc a diferents representacions de cooperació al desenvolupament en

educació i, per descomptat, a diverses maneres de plasmar-ho en la pràctica.

3. La Ajuda Oficial al Desenvolupament i la Educació

La AOD (Ajuda Oficial al Desenvolupament) constitueix l'instrument per excel·lència de la cooperació al Desenvolupament en tots els àmbits: sorgeix en 1972 per part de Nacions Unides i des d'un principi s'estableix un consens mundial sobre aquesta quantitat: 0,7% sobre el PIB de tots els països desenvolupats.

En aquest tema es radiografiarà la realitat de la AOD a nivell internacional, a nivell de la comunitat valenciana i finalment dels ajuntaments (el que s'ha vingut coneixent com a ajuda descentralitzada), atenent tant als instruments i modalitats de cooperació com als protagonistes que en ella entren a formar part.

També s'analitza en el mateix la situació actual existent en països tant desenvolupats com en desenvolupament marcada per la globalització que afecta a tots els escenaris de la vida, dels quals el socioeducatiu és un d'ells, però no l'únic.

4. Enfocament de Gènere en Cooperació al Desenvolupament

El treball de la cooperació a partir de la perspectiva de gènere constitueix una tendència tan institucionalitzada de la cooperació al desenvolupament que té els seus propis models i metodologies de treballar des de la mateixa. Partint d'aquesta premissa, aquest tema té un doble vessant: d'una banda, pretén analitzar quin ha sigut l'evolució de les polítiques de cooperació al desenvolupament des de la perspectiva de gènere, i treballa des de quins models i terminologies es contempla aquesta perspectiva (el model GED-gènere en Educació i el model MED-dona en educació). D'altra banda, s'analitzarà quins són les principals xifres entorn del desenvolupament i la situació de la dona en el món per a aterrar en quins són els principals obstacles i reptes que en els diferents països del món, especialment en els països en desenvolupament, ha d'afrontar la dona en el seu camí al desenvolupament humà i sostenible, a més el seu dret intrínsec al desenvolupament i, per tant, a l'educació.

5. Empoderamiento, educació i participació de ONGD

El empoderamiento constitueix una de les eines clau perquè els pobles dels països en desenvolupament aconseguisquen fer efectiu el seu dret a l'educació i a la participació, en sensu lato. Per açò, des de cooperació al desenvolupament s'analitzen com cristallitzen les polítiques de empoderamiento (que sorgeixen d'una manera clara vinculades a l'educació popular i d'adults, de la mà de Freire) en l'actualitat, des de l'anàlisi sociopolítica d'experiències de compensació educativa i discriminació positiva realitzada a poblacions en risc de marginació social: el programa de les 900 escoles, les escoles Fe i Alegria, el programa Borsa Escola, l'Escola Nova Colombiana, l'experiència zapatista o la dels Camperols Sense Terra (*MST) constitueixen bons exemples de l'apuntat.

També el empoderamiento s'aconsegueix a partir de la participació massiva dels i les ciutadanes i la seua capacitat per a transformar el món, com ho mostra la consolidació del Fòrum Mundial de l'Educació des de 2001 i el seu impacte en el món actual.

Finalment, a tenor també de la importància de la participació, s'analitza quin és el paper actual de les Organitzacions No governamentals per al Desenvolupament (conegudes en les seues sigles, ONGD) i també quin és el rol del voluntariat en els escenaris actuals.

6. Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS): cap a un model de convivència més inclusiu i respectuós

L'any 2000 es van reunir en l'Assemblea General de l'ONU l'anomenada Cimera del Mil·lenni. En aquesta cimera es va acordar establir uns objectius (ODM) i metes mesurables, amb terminis definits, assumint un compromís per combatre la pobresa extrema i la fam, l'analfabetisme, la discriminació de gènere, la mortalitat infantil i materna, la degradació del medi ambient i malalties com el VIH / SIDA, fomentant una aliança mundial que destinés recursos humans i econòmics per al desenvolupament. Tenint 2015 com a termini límit, es van establir 8 objectius del mil·lenni amb 21 fites concretes. L'any 2015 es va adoptar l'Agenda 2030 de Desenvolupament Sostenible, que inclou les lliçons apreses dels ODM, i fixa 17 Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS) i les metes en què aquests es concreten i dona un termini de 15 anys per a la seua consecució. Aquests objectius constitueixen l'element central dels esforços internacionals per traçar les polítiques de manera més responsable, i per proporcionar un full de ruta que beneficie tant a les persones com al planeta.

L'ODS 4 Educació de qualitat preten garantir una educació inclusiva, equitativa i de qualitat i promoure oportunitats d'aprenentatge durant tota la vida per a tots. L'objectiu del tema es oferir a l'alumnat una primera aproximació a la visió, continguts i implementació de l'Agenda 2030, propiciar un debat reflexiu sobre els ODS per generar pensament crític i una educació transformadora i reflexionar sobre la importància de l'educació social per a la consecució del ODS

VOLUM DE TREBALL

ACTIVITAT	Hores	% Presencial
Classes de teoria	30,00	100
Pràctiques en aula	15,00	100
Assistència a esdeveniments i activitats externes	2,00	0
Estudi i treball autònom	37,50	0
Lectures de material complementari	7,50	0
Preparació d'activitats d'avaluació	14,00	0
Preparació de classes de teoria	3,50	0
Resolució de casos pràctics	3,00	0
TOTAL	112,50	

METODOLOGIA DOCENT

Metodologia docent

- Classes teòriques (i la seva preparació): lliçó magistral.

- El.laboració de diaris personals de treball.
- Treball en grup (i la seva preparació): treball cooperatiu i per projectes.
- Seminaris: Lectura, estudi i debat d'entorn de temes guiats pel professor
- Tallers (i la seva preparació): Treballs de grup; debats; elaboració d'informes; estudi de casos, resolució de problemes, elaboració de programes i materials.
- Tutories (i la seva preparació): Entrevista personal dels agents implicats o consulta electrònica (a través d'aula virtual, e-mail, fòrums, etc.).
- Preparació i realització examen Treballo individual de l'alumne. Anàlisi, síntesi, reflexions.

AVALUACIÓ

Sistema d'avaluació de l'assignatura

L'alumnat serà avaluat a partir de diferents metodologies: diari de classe, exposicions de grup, projectes de cooperació al desenvolupament, dossier de tallers, etc. És sistema d'avaluació serà coherent amb la metodologia utilitzada, i constarà de diferents percentatges proporcionals a la importància concedida a cadascuna.

Criteris d'avaluació

Teoria:

- Domini de la terminologia específica i precisió conceptual.
- Claredat en l'exposició escrita i capacitat de síntesi.
- Exposició ordenada, sistemàtica i documentada dels continguts de la disciplina.
- Elaboració personal, crítica i fonamentada de l'aprens.
- Correcció gramatical i sintàctica de l'expressió.

Treballs en grup:

- Assistència a classe
- Participació activa, compromís i interès
- Qualitat dels treballs presentats: adequació als conceptes teòrics explicats, elaboració, originalitat, incorporació d'informació addicional, etc.
- Compliment dels terminis de lliurament establerts.
- Claredat de l'exposició, organització de les idees, capacitat de síntesi.
- Riquesa, originalitat i pertinència de les idees i opinions personals.

REFERÈNCIES

Bàsiques

- Referència b1: GONZÁLEZ, INMACULADA (2005): La cooperación educativa ante la rebeldía de las culturas. Madrid: IEPALA.
- Referència b2: MARTÍNEZ USARRALDE, M.J. (2009): El desarrollo: modelos y miradas hacia la educación. En M.J. MARTÍNEZ USARRALDE (coord.): Educación Internacional. Valencia: Tirant Lo Blanch. pp. 57-92.
- Referència b3: MARTINEZ USARRALDE, MARÍA JESÚS (ed.) (2011): Sentipensar el Sur. Cooperación al desarrollo y educación. Valencia: Patronat Sud-Nord y Servei de Publicacions de la Universitat de València.
- Referència b4: MONCLÚS ESTELLA, A. (coord.) (2001): Educación para el Desarrollo y Cooperación Internacional. Madrid. Editorial Complutense-UNICEF.
- Referència b5: PÉREZ DE ARMIÑO, K. (dir.) (2002): Diccionario de acción humanitaria y cooperación al desarrollo. Barcelona. Hegoa-Icaria.
- BONI, ALEJANDRA, BELDA-MIQUEL, SERGIO y CALABUIG, CAROLA (2020). Educación para la ciudadanía global crítica. Madrid. Síntesis.
- ALCARAZ, ANA y ALONSO, PAMELA (2019): La contribución de las universidades a la Agenda 2030. Disponible en <https://ir.uv.es/B1HDiNM>

Complementàries

- Referència c1: CARPIO ORTEGA, M.L. (1994): Las ONGD y la crisis del desarrollo. Un análisis de la cooperación con Centroamérica. Madrid. IEPALA.
- Referència c2: CABRERO, F. (2006): El tercer mundo no existe: diversidad cultural y desarrollo. Barcelona: Intermón Oxfam.
- Referència c3: BOHORQUES, L. (2008): Diario de una voluntaria (viaje a Anantapur). Valencia: Tirant lo Blanch.
- Referència c4: MARTÍNEZ USARRALDE, M.J. (2011) coord.: Monográfico de Revista Española de Educación Comparada, 17. Numero monografico: La Cooperación al Desarrollo en Educación: alianzas con Educación Comparada para una perspectiva de desarrollo. Madrid, NED-Sociedad Española de Educación Comparada.
- Referència c5: MESA, M. (1994); Educación para el desarrollo y la paz. Experiencias y propuestas en Europa. Madrid. Popular.

ADDENDA COVID-19

Aquesta addenda només s'activarà si la situació sanitària ho requereix i previ acord del Consell de Govern